

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи,

**МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої
90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
та
30-річчю створення кафедри українознавства, культури та
документознавства**

25 листопада 2020 року

м. Полтава

Джерела та література

1. Борко Т.М. Аспекти лінгвістики тексту в формуванні професійної компетентності майбутніх документознавців. Молодий вчений. Миколаїв, 2017. С. 10-14
2. Подберезька Г. Г., Волинець І. М. Лінгвістичні основи документознавства. Київ: Знання, 2008. 351 с.
3. Пізнюк Л.В. Документна лінгвістика. Київ, 2018. 174 с.

Людмила Дерев'янка

м. Полтава

ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ЧАСУ В ТЕКСТІ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТА

Відомо, що документи є основним видом офіційно-ділового стилю. Їх створюють для збереження інформації, тобто найрізноманітніших даних, відомостей, знань, призначених для передавання у процесі комунікації. Необхідність зафіксувати інформацію є причиною укладання документа. «Увага до мовних параметрів інформації особливо актуалізувалася в умовах глобальних світових змін, що призвели до зростання сфер функціонування мови й розширили коло мовних явищ, які потребують спеціального мовного вивчення» [1, с. 60].

Час у лінгвістиці інтерпретують як відображення реально-темпоральної моделі в мові. О. В. Тарасова у зв'язку з цим слушно зауважує, що неможливо глибоко розкрити поняття темпоральності, не враховуючи характер перцепції часових відношень людською свідомістю та оформлення їх засобами мови. Темпоральність у мові належить до тих категорій, за допомогою яких

установлюють антиномію між лінгвальною та екстралінгвальною діяльністю людини. На думку цієї дослідниці, час належить до понять, які не лише описані засобами мови, а й експліковані в ній самій, у її словниковому складі та граматичному ладі [2, с. 24].

Час і простір відносять до абстракцій найвищого рівня, які розкривають певний порядок організації соціуму. Вони тісно переплітаються, і мовна картина категорії темпоральності пов'язана з уявленнями про переміщення «часу» (як певного фізичного явища) в просторовому вимірі, наприклад, у службових листах: *На Ваш лист № 32-1/20 від 12.10.2020 повідомляємо, що проспекти, календарі та візитні картки буде виготовлено до кінця жовтня 2020 року* (Лист-відповідь).

Для вираження часових відношень у мові використовують низку засобів – «граматичних (морфологічних і синтаксичних), лексичних, а також комбінованих (лексико-граматичних, граматико-контекстуальних тощо)» [3, с. 5]. Здійснений лінгвістичний аналіз текстів документів, що належать до різних груп за ознаками класифікації, дає підстави стверджувати, що в текстах документів на морфологічному рівні з-поміж темпорально маркованих одиниць наявні слова, що належать до різних лексико-граматичних розрядів, або частин мови. Регулярно вживаються іменники. Репертуар субстантивів темпорального значення формують лексеми – назви пір року (*зима, весна, літо, осінь,*), місяців (*січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад, грудень*), днів тижня (*понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя*), назви конкретних вимірів часу (*година, день, доба, тиждень, декада, місяць, квартал, рік, вік, століття, тисячоліття*), напр.: *Для участі в конференції просимо надіслати до 1 листопада 2020 року заявку, у якій зазначити тему доповіді й інформацію про автора* (Інформаційний лист); *Починаючи з 2016 року, кафедра працює над науковою темою «Документно-інформаційні комунікації в умовах сучасних глобалізаційних викликів»* (Звіт).

З-поміж прикметників із часовою семантикою є: а) лексеми, що номінують точні темпоральні рамки стосовно події чи явища (*вчорашній, тижневий, десятиденний, місячний, річний, сьогоднішній, нинішній, завтрашній, столітній, тисячолітній*); б) ті, які утворені від іменників – назв пів року, місяців, днів тижня, частин доби (*зимовий, весняний, літній, осінній, січневий, березневий, червневий, вересневий, понеділковий, суботний, недільний, буденний, ранковий, денний, обідній, вечірній, нічний*); в) власне-часові лексеми (*теперішній, минулий, майбутній, попередній, наступний*), напр.: **У десятиденний термін** подати пропозиції щодо пропонованої вартості навчання за спеціальностями гуманітарного факультету (Розпорядження). **У зв'язку з настанням осінньо-зимового періоду** здійснити прибирання території університету до 20 листопада 2020 року (Розпорядження).

У текстах документів активно функціонують прислівники зі значенням часу на взірць *сьогодні, завтра, раніше, пізніше, насамперед, терміново* тощо, напр.: *Просимо Вас терміново оплатити рахунок № 0004328725 у Полтавському відділенні АБ «Альфа-банк»* (Службовий лист).

Отже, аналіз засобів вираження темпоральності в українському документному тексті дає підстави стверджувати, що вони є продуктивним інструментом оформлення часової семантики. З огляду на те, що однією з вимог до тексту документа є точність, яка виявляється в умінні оформляти й виражати думки адекватно предметові або явищу дійсності, завдання укладача документа полягає в тому, щоб з усіх наявних мовних ресурсів вибрати найдоречніші та найпридатніші саме для цієї комунікативної ситуації.

Джерела та література

1. Лукаш Г. Документний текст: мовні параметри часу і простору. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації* : матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Полтава, 22 листопада 2018 року / редкол. : І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. Полтава : ПолтНТУ, 2018. С. 60 – 65.
2. Тарасова Е. В. *Время и темпоральность*. Харьков : Основа, 1992. 136 с.
3. *Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность*. А. В. Бондарко [отв. ред.] и др. Ленинград : Наука, 1990. 264 с.

Світлана Литвинська

Альона Калініченко

м. Київ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС У РЕДАКЦІЇ 2019 РОКУ В ДОКУМЕНТОЗНАВЧІЙ ГАЛУЗІ

У 2019 році з метою забезпечення конституційного положення статусу української мови як державної та уніфікації правописних норм було затверджено нову редакцію Українського правопису [5]. Нова редакція вищезазначеного правопису створена на основі українських правописних традицій з урахуванням положень «харківського правопису» і новітніх мовних явищ, що набули поширення в різних сферах діяльності народу України, й кодифікує засадничі, поширені або спірні орфографічні правила.

Усі новації Українського правопису в редакції 2019 року умовно можна розділити на власне зміни у написанні слів, що вже остаточно репрезентують саме таке написання слів (*проект, проєкція*), та варіантні доповнення до чинної норми, що дозволяють вибір написання слова (*ефір – етер; Афіни – Атени*). Ці зміни треба враховувати в написанні документів, зокрема в оформленні їхніх